

Oslo, 11. november 2022

Høringsinnspill til Forsvarsbyggs rapport om fremtidig forvaltning av forsvarssektorens kulturhistoriske eiendommer fra Kulturvernforbundet

Norges kulturvernforbund er en paraplyorganisasjon for de frivillige kulturvernorganisasjonene. Vi har 31 landsdekkende medlemsorganisasjoner, som på hvert sitt vis bidrar til å ta vare på, formidler og viderefører kulturarven. Organisasjonene har til sammen rundt 2000 lokallag og 260 000 medlemmer.

På vegne av de nasjonale kulturvernorganisasjonene takker vi for muligheten til å komme med innspill til Forsvarsbyggs rapport om fremtidig forvaltning av forsvarssektorens kulturhistoriske eiendommer.

Vi er veldig glade for at rapporten understreker viktigheten av sektorprinsippet i norsk kulturmiljøpolitikk, og at denne rapporten er godt forankret innenfor dette prinsippet. Vi mener at sektoransvaret for kulturminner og kulturmiljø bidrar til en forutsigbar og ansvarlig forvaltning av vår felles kulturarv – både den materielle og den immaterielle, til tross for at sektoransvaret følges opp i varierende grad i de forskjellige departement. Vi mener at sektoransvaret ikke opphører når staten overfører eierskapet til andre, slik som i eksempelet med Den gamle krigsskolen i Tollbugata i Oslo. Dette er et viktig kulturminne for den norske forsvarssektoren, på samme måte som Kjeller flyplass, som vi er skuffet over at denne rapporten ikke omtaler.

Vi er glade for at rapporten er så tydelig på at de norske festningsverkene skal fortsatt eies og forvaltes av staten. Det er i henhold til sektoransvaret også dermed viktig at Forsvarsdepartementet er den ansvarlige eier og at det kan være klokt at festningsporteføljen forvaltes av Forsvarsbygg med mål om at festningene skal videreutvikles som kulturmiljøer og arenaer for kulturopplevelser. Det er viktig at de kulturhistoriske festningene tilgjengeliggjøres for allmenheten og at «vern gjennom bruk»-prinsippet legges til grunn.

Vi er derimot bekymret for at nødvendigheten av å sikre en langsiktig og forutsigbar finansiering av festningene kan føre til en kommersialisering som vil fremstå som ekskluderende for sivilsamfunnet og for frivilligheten. Ved enkelte av festningsanleggene finner vi lokale, frivillige lag og foreninger som er leietagere, og som bidrar til levende miljøer. Ved Fredriksvern verft finner vi blant annet Stavern historielag, Fredriksverns venner, Fortidsminneforeningen og Kystlaget Fredriksvern som bidrar til å et levende kulturmiljø. Sistnevnte har også etablert et imponerende sjøhistorisk magasin i galei-skurene som er helt unik og en viktig del av den nasjonale kystkulturen. Flere av festningsverkene har også frivillige venneforeninger som legger inn mange dugnadstimer hvert år for å formidle historien, guide og avholde historiske arrangement. Disse miljøene besitter enorme

mengder av historisk kunnskap, kompetanse og ikke minst et glødende engasjement for festningsverkene og lokalhistorien.

De frivillige miljøene må være en naturlig del av den fremtidige forvaltningen av forsvarssektorens kulturhistoriske eiendommer. Dette er en forutsetning for å skape et levende kulturarv-miljø på festningsverkene. Et godt samspill mellom eier og forvaltningsansvarlig på den ene siden, og de frivillige miljøene på den andre siden kan bidra til gode synergieffekter og vil bidra til et sterkere lokalt engasjement. I Kulturmiljømeldingen (*Meld. St. 16 (2019–2020) – «Nye mål i kulturmiljøpolitikken — Engasjement, bærekraft og mangfold»*) er et av tre nasjonale mål at «alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø». Regjeringen ønsker å legge til rette for frivillige lag og miljøer på kulturmiljøfeltet og skape en grobunn for engasjement og mangfoldighet nedenfra. Dette er et prinsipp som må ligge til grunn for den fremtidige forvaltningen av forsvarets kulturhistoriske eiendommer også.

Vi mener at rapporten bør omtale viktigheten av frivillighet, engasjement og mangfoldighet som en viktig del av forvaltningen av forsvarsverkene, og at frivilligheten er en nødvendig samarbeidsaktør dersom man skal lykkes med å videreutvikle festningene til arenaer for kulturhistoriske opplevelser. Forvaltningsansvarlig ved festningsverkene må aktivt legge til rette for frivillig aktivitet. Regjeringens nasjonale mål for kulturpolitikken som ble beskrevet i Kulturmeldingen (*Meld. St. 8 (2018–2019) «Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida»*) sier at de ønsker at kulturarven skal tas vare på og formidles, og at man «tilbyr møteplasser og bygger felleskap». Sistnevnte punkt er også omtalt i Frivillighetsmeldingen (*Meld. St. 10 (2018–2019) «Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig — Den statlege frivilligheitspolitikken»*) hvor det understrekes det offentliges ansvar for å tilrettelegge lokaler for frivillig virksomhet. Riksantikvaren peker også på de frivilliges rolle og behovet for en større grad av frivillig og sivil medvirkning på kulturmiljøfeltet i sin nye frivillighetsstrategi.

Vi mener at rapporten ikke har vektlagt det frivillige aspektet godt nok, og kartlagt hvilken viktig ressurs dette er for fremtidens forvaltning av forsvarets kulturhistoriske eiendommer. Vi er også bekymret for at de frivillige lagene vil sitte igjen med et dårligere tilbud på lokaleie, når ambisjonen ifølge rapporten er å øke leieinntektene på festningsverkene. Det er positivt at det legges til rette for virksomheter som restauranter, butikker og hotell på festningene (ref. eksemplene i rapporten). Det vil skape et stadig mer levende kulturmiljø som har fokus på både verdiskapning og på «vern gjennom bruk», men det er da nødvendig å ha et bevisst forhold til forskjellen mellom kommersielle aktører og på frivillige lag og miljøer. Vi mener at dette poenget bør understrekes i rapporten.

Lykke til med det videre arbeidet av rapporten.

Mvh

Jørn Holme

Leder, Kulturvernforbundet

Toril Skjetne

Generalsekretær, Kulturvernforbundet